



СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Өрттээ 2 хат.

Күш-ажылдың сагылга-чуруму —
коллективтин көрүнчүү

руудгаахыг улам ихэвчлэн
дүнхчинерлэг бодуурн бү
зэв. Токмогун партиа органи
зацияхыг белек кылы
В. П. Ленинн скульптура
зын ол дамчыдып берген.

руудгаахыг улам ихэвчлэн
дүнхчинерлэг бодуурн бү
зэв. Токмогун партиа органи
зацияхыг белек кылы
В. П. Ленинн скульптура
зын ол дамчыдып берген.

ДЕЛЕГАТАР ЧУГААЛАП ТУР

Бөгүн Кызылга Тываның профэвилелдеринин Эвилелдер аразынын XV конференциясы ажиттаныр. Ол конференцияга профэвилелдер организациаларынын төлөлекчилери катнаш болалар. Бөлгөш бөлөктөр-биле келгенга? Чамдык делегатадарга ынак айтырым бистин көрсөткөндүгү салган.

Б. С. НУРЗЕТ: «Нарын» совхозун № 4 хойжу бригаданын башкары — Бистин «Нарын» совхозун ажиттанырнын 98 хуузу профэвилел кескичтери. Оларнын иштинде малчынар хой. Пландын оонааларын болгаш социалист хуузуларын күчүрүп дээш оларнын кызымаккай күш-ажалын совхозтун мурунда сорулгаларын күчүрүп дээш берип турар.

Мези ууртканын № 4 бригаданын кескичтеринин ортузунга социалист чарыштын организастап, малчынарын күш-ажалын таарымчалык байдалга тургузар, амдыра-ларын културалык бедилер, күш-ажалын сагыла-туруму бижыгалаар, харымсалган бедилер дээш элзэн ажил кылдыган. Бригада коммунист күш-ажалын коллектив аты чедип алган.

Оон түшүндүрүп бригада онгу беш чылдын дөрт чылдырында алаан хуузуларын кескичтеринин ортузунга социалист чарыштын организастап, малчынарын күш-ажалын таарымчалык байдалга тургузар, амдыра-ларын културалык бедилер, күш-ажалын сагыла-туруму бижыгалаар, харымсалган бедилер дээш элзэн ажил кылдыган. Бригада коммунист күш-ажалын коллектив аты чедип алган.

Чайын мал чечинин четир кулдарынын тургузуу, кыш-таалашкыга бүрүн белеткем, дик кирген бис. Ычанагаш ам нитизин бите 14 колдан хой-ниң байдалы хур-чагай. Мал

чангыс чылдык ситеннери таарым.

Совхозта профэвилел комитети, ажил-агыйнын уурткучулар болгаш специалистер бо чулуа кампанияны организастап чорударына белеткем кичээтени салып, чарыштын организастап.

Ынакты чакыр аңда-рылганын ийн ээлчегил, шык бажырышканын бир ээлчегил чорударына күчүрүп чедир. Совхозта 68 механизатор бар. Оларнын өрөлдөткөзүн организастап, мергелин бедилер талазы-биле эвээш эвээш ажил кылдымал турар. Бисте берип болгаш ийн кладашты механизаторлар эвээш эвээш.

Оларнын арга-дуржулганын дөңсөөрүн, мергелин бедилерин, шалдык ажил-лаарын оралдажып чорудур мен. Эрткен чылын К-701 тракторга ажилдап эгеледим. Чыл планын чедиптир чорудур мен. Ам бо чылдын ийги ажилдарын уулууде ажилдап кирдим. Колданырже мал чечин, хой-даш ынакш чорудур сөөртүп, чалыс тарыгалга киржирине белеткенип турар мен.

Лениннин төртүткөндөн бээр 110 чыл болур оюнга чедир чарык чыл планын күчүрүп чорудур мен. Бөгүн конференцияга механизаторлар, оларнын билим-мергелин бедилеринин айтырым база кол чедип эвээш эвээш болган мен.

А. С. САРГАЛ: «Шекэр» совхозтун Суг-Кажал СБФ-инин саамчымы: — Фермамыс көтө ажил-агый продуктуларын белет-

кээр талазы-биле дөрт чылдар планын күчүрүп эрткен чылдын ноябрь 5-те рапорттаан.

Совхозта коммунисттер, комсомолчулар, профэвилел кескичтери күчүрүп көдөз ажилдап чорударына садарынын беш чыл планын 4,5 чылда күчүрүп дээш күжүр мобилизастап келген. Ычанагаш бо кыштагылашканын чедиптир чорударына зоотехния болгаш ветеринария ажилын ажилдап, малдын продукту-лун бедилер, сүт салаалык куудалатас дээш чарыштын оду бистин фермада база улам кытыгып турар.

Фермада чарыштын он хонуктап түнээр. Күш-ажалды организастаан эки. Оон түнелде 1978 чылда республика чарыштын аразында чарышка бирги, а эрткен чылдын районга бирги чедип эвээш, партия райкомунун болгаш райкукомунун шилчир Кизм түтүн чаалап алган.

Ол темини кошктай ажилдаар дээш чарышка саамчы бүрүз уулууду киржип келди. Эрткен чылдын бир инектен-не 2400 кг сүтү саар планын 2620 кг кылдып күчүрүп мен. Бо чылдын баштайгы ийн айларында бир инектен-не 320 кг сүт саар тургаш 360 кг чедилар.

О. ХОВАЛТЫ: «Большевик» совхозта салдым:

— Ону беш чылдын до-зукту чымыла белеткен социалист хуузуларын алаш-салдым өөрүм В. Кара-Сат, Л. Куулар олар-биле конга

эвээш-ээлдес, оларнын хере-ленине дийнаныр болуп хан-дырылганы бедик културалык дээш ажилдап турар бис.

В. И. Лениннин төртүткөндөн бээр 110 чыл болур оюн төлөптүг уткуур дээш бедик хуузуларын алаш-салдым чыныр аялда 28 муң рублдин бараанын садар планын 29 муң 500 рубльге күчүрүп мен. Коллектив чарыштын организастап, ажилдап, бараанын-биле уткуул чокка хандырап хем-челерин доктаамад ап келди-вис. Чонун херегелени өөрүн көрүп, чулуа херегал баранын-биле уткуул чок хандырап дээш Чадана райпо-зундан (дарагы Т. Сат) бараанын сөөртүп ап турар бис. Бистин кол сорулгалык чонун чагыларын демделген алаш, эргежок чулуа бараанын-биле чонун уткуул чок хандырап. Ону күчүрүп дээш шалым ажилдаар. Бо талазы-биле чамдык бер-гезиктер бар. Хур бүрүн херегелени эргежок тууза чамдык бараанын-биле (сү аймаа, кургат сүт, балык бо-гаш эвээш кылган консерва-ция) эвээш хандырып турар. Ычанагаш көдөз ажилдаш-челерин хур бүрүз чулуа херегеленин бараанын-биле бедик ой-шаала хандырып чедип алыр-биле биске бот-тут дуза негеттинип турар.

Чедиптир чорудур бис, чамдык ажилдаар чедиптир чорудур бис, чамдык ажилдаар чедиптир чорудур бис, чамдык ажилдаар чедиптир чорудур бис.

Чедиптир чорудур бис, чамдык ажилдаар чедиптир чорудур бис, чамдык ажилдаар чедиптир чорудур бис, чамдык ажилдаар чедиптир чорудур бис.

Чедиптир чорудур бис, чамдык ажилдаар чедиптир чорудур бис, чамдык ажилдаар чедиптир чорудур бис, чамдык ажилдаар чедиптир чорудур бис.

Чедиптир чорудур бис, чамдык ажилдаар чедиптир чорудур бис, чамдык ажилдаар чедиптир чорудур бис, чамдык ажилдаар чедиптир чорудур бис.

МАЛ КЫШТАГАЛАШКЫНЫН

БИР ДӨМЕЙ ЧҮТКҮЛДҮГ

Бистин «Саян» совхозтун Сесерлиг салбырынын малчынары онгу беш чылдын сөөлүгү чылын бедик көргүзүлгө берип, В. И. Лениннин төртүткөндөн бээр 110 чыл болур оюн төлөптүг белек-биле уткуур дээш улуг күжүрүшканын-биле тура-сорулук ажилдап турар. Салбырын малчынарынын бо чылын алган хуузуларын бедик. Оларнын амдырап кырынга ботандыраарын шууду ажилдаарын негеп турар.

Салбырын улуг-даа, анык-даа малчынары сөгүлзөн сөгүлзөн ээ болурунча, алган хуузуларын ажил херээ-биле ботандыраарын шууду бир дөмей чүткүлдүг болуп турар. Оларнын чамдыктарынын амгы ажил-инин маңаа көргүзөр бодадын.

Салбырын хонун хойжу-ларын бирээш—Давая Баа-зан. Ол хой каларга-ла сөс чылдын күчүрүп көрүп турар. Бо аразында хандыккап ажи-лынга биче эвээ дуржугалык апарган. Оон кызымак ажи-лы чүгө салбырда эвээ, ха-рын совхозта сургалып Давая Баазаанын хойлары хур кыш-тап турар. Күш-тенгели шы-рак. Калады шын таарышты-биле, немелде чечип чогүзүп-биле берип турганынын ачы-зында хойжу онгу чедип алган.

Давая Баазаанын хойлары ам массалык-биле оодай бер-ген. Чаш хурагалын дорукту-руп өстүрүп калганы хойжу эки чымылап, бедиктеп алган. Оон ишти кургат болгаш ары-силги. Хойжунун хурагалына менди доруктурунча ком-сомолтук сакмачылар Олег Бүлчүр, Андрей Узумбора бол-гаш өскөлдө кызымак ду-залажып турар. Хурагалына ажаарынын, чечмеринин ар-галарын хойжу болгаш анык дузалакчыларын айтып бер-ип, келер үеде малын болу-рунча чамдыктыр өөрдүп турар. Демин, кызымак күш-ажалын түнелде, ол ко-данда төртүткөндөн хураган

нын кийрип туралар. Нык-тарын бирээш — Демир-оол Дотлаа. Ол хойжула-ла үш чыл чедип турар. Ычанажак карак кымыл күш-ажалы-биле бедик көргү-зүлгө берип ап турар. Де-мир-оол Дотлаа эрткен чылын төрүр 100 хойга оонаштыр 98 хурагалын менди доруктуруп. Бодунун күжү-биле 15 тонна ситенин кезип, 20 тонна кур-гат адекти берип, электи-таан болу сөтөп алган. Бо хүннерде оон кодананда хой-лар оодай, хурагалар менди өзүп турар.

Хууер-оол Салчактын алыс өөрөгүн мергелин — чол-ачи. Ычанажак ала-незинин уугу салган, ийн чыл мурун-да Сесерлиг салбырынга ма-лчынап берген. Бштайгы улаанында арга-дуржула төс кириге ук ажил берге болган. Ол эрткен чылдарда төрүсө мал каларып турган, мал ба-жын хоратпаан болгаш дүз алыр планын күчүрүп келген. Эрткен чылын Хууер-оол Сал-чак бир дуулар-ла тогуу хуу-лап хуулап алган. Оон ам баштайгы оодлашканын эр-тирп турары бо. Каларган ху-рагалынын күш-тенгели баксыраап. Мал чечин чедиптир чорудур бис. Тогулар төрүр эгелеэн. Ычанагаш анык хой-жуа чымыштып ажил үеи. Оон хурагалар дорукту-рунча дузалажып сакмачы-ларын сөөкчө чорудуп берген. Хууер-оол Салчак хураган ажаарып, доруктуруп талазы-биле хонун хойжуларын арга-сүмелди баа бистип ал-ган. Ычанагаш хурагалар менди доруктуруп.

С. УДУМБОРА.

Бич-Хем район.

ТӨЛӨПТИГ УТКУУР ДЭЭШ

Тываның электра четкилеринин коллективизациясы ажилдап уурадырына болгаш чамдык дамчыдырына дөрт чылдар болгаш 1979 чылдын пландарын чедиптир чорудур мен. Эрткен чылдын дөртүкү кварталын түнелде-биле ма-гистрал четкилеринин району (Ичанагаш С. Б. Саргал, Кызыл уурадыры (улуг мас-тер А. Я. Кунижик), 3-ку электра четкилеринин району Бай-Хаак уурадыры (на-валынын П. Ю. Зыгастев), өс-ке-даа коллективтер тилекте-лер болуп, шалыктык чед-лери эвээш.

Пландын оонааларын док-тамак күчүрүп турарына таан алыла сөөлү чылдарда коллективте чарышталган бол-гулаан. Чамдык уурадырлар дөңсөөрүп чүдүлгөдөр (тран-сформаторлар, компрес-сорлар), көдөз элек-тир дамчыдырынын шуту-мун ажилдап кирген. № 9 колдун дөртүкү эвээш туралар база апарган амгы үеде дооскан. Бүдүрүлгө ажиттаны, ажилдык шыныр-ын бедилерине ол улуз кылган.

Чүдө эрткен чылын бенин экономиктиг ажиттаны 34 муң рублдин таарымчы саала-ларын бүдүрүлгө негетерген. Бүдүрүлгө ажил-ишчилери-нин амдырал хандырылганын, санитардык байдалды, эмел-ге-профилактика дуузын эки-

жидерине партия, профэвилел организациалары, администра-ция кичээтени күчүрүп турар. Ажил-агый чорудурун ажилы экижип, ажилын бү-рүзүне хой аар чедип тур-гускан. Ону ой-шаала аштап турарына арга-сүмелди. Херээ-жекилерин арга-сүмелди ком-натазы база бар. 70 аал ишти чурттуура бажынын тууду тур-лар. 102 кижил туртуп ишти чурттуура чедип ажилдап килген. Чамгы үеде Дус-Хо-да болууду профэвилелери-нин ажилдап, эрткен чылын аңаа 110 ажилы ыштаган. 54 кижил боттарын калыңчы-лы курорттарга, санатори-лерге экижиптир. 16 кижил туртуп пүткөлдөр-биле дашта-ла бажынарына чоруган. Хонгай даштынча үнүшү-нөргө организастаан.

Бо ажилдын чорударына профэвилел активинин ролу биче эвээ. Профэвилел ком-итетинин сөс комитеттеринин иштинде социал страхования болгаш чуртталга-амдырал талазы-биле комитеттеринин ажилы идепкейлиг, профила-ктика болгаш херээжекилер чө-вүздөдөр-биле кады коллек-тивке күш-ажалын сагыла-турумун бижыгалаарын хем-челерин ап, аргагалар чорук-биле демисал кыштыларган.

Күш-ажал хамгалалынын база техниканын айыл чок

чорудуу ажиттыларын беш чылдын коллективизация планын дөңсөөрү чорудуп турар. Ол планда калыктыла тургаш даштаанга талазы-биле түс-кай пункттарын киргет. Бо талазы-биле ажиттыларын профэвилел комитетинин ду-ралдарына коллективизация уу-тураларын, активин кир-жиле-биле даштап келген. Ам бүрүзүн сөөлүгү негел-ажи, средиза техниканын айыл чок чорудуу хуу-зү эрттерин чамдык апарган.

Аңаа бүгү ажилдашчыларын киргештер. Эрткен чылын бүгү уурадырларга хөрүлө ажил ийн уурадырлар. Аңаа 400 ажил кижил киржил, хажынышканын барын илереп, колдуула кылган. Бисте күш-ажал дамыла-лынын болгаш техниканын айыл чок чорудуу талазы-биле хой-инитиин 37 инсек-ти

ажыл-херээжеки түнел турар бис.

Бо бүгү ажилдар хуузекин ажил-херек дээш энергетиктерин харымсалганын бедилди, пландын оонааларын күчүр-дирине ийгин берип турар.

Амгы үеде коллективте электрэнергия ажилдап уу-дуринин 4,5 чыл планын В. И. Лениннин төртүткөндөн бээр 110 чыл оюнга чедип, 1980 чылдын планын ГОЭЛРО-нун 60 чыл оюнга, беш чыл планын оюнга 7-де күчүрүп дээш социалист чарыштын бригадалар, бедилер, түс-түс кижилер аразында калбарган. Боттарынын күш-ажалын чам-дыктарына шыны эргеткесин ол төлөптүг болушкун-нарын төлөптүг уткуурлар.

Т. ШАПОЧКИНА: Тываның электра четки-леринин профэвилел комитети-нин дарагы.



ЧУРУКТА: Тываның электра четкилеринин профэвилел комитетинин болук активин А. ЗАЙЦЕВТИН фотоу.

Хандырылган кандыгыл? ДЕМ-БИЛЕ...

Тээл сурун Гагарин ку-дучууун бажында, өске ку-дучуу-биле бедилерин амыг черде, даштын манзалар-биле шевереп кылган, поган бу-дук-биле булуп каан улуг ба-жыл бар. Суурда «Модель» кымы деп калар аш-чөм ба-раанынын магазин ол. Магазинин алын мичаар алаан-даа аңаа эвээ. Елза-вета Салчак уурткан комсо-молчу-амыктар бригаданын кыла ажилдап турар.

Анык салдыжыларын ажил-иш-биле таптып, чу-галдыр дээш магазинге кел-гириме, баартак артында бир үс-терге үш кыс салып алышкылар-биле чай-чөм-ла, ажилдап туралар. Магазин-ин шитинин ындазында арга-силли аажок, бараан-нарын өртөк-үзөмн көздүр-бижир, көрүштүг кылдыр дегей салгылаан. Баартак-тын бир ужулда аш-чөмн тапташ, улай дөңсөөр, оон даштынга бараанын алин, өртөш, деңизин бижип тур-ган салдыжыга чедип берген, бригадаларын айтырар. Айт-тып манайыл ажилдап тур-ган урут арай ээлдештиш менче божум көрүп келди:

— Бригадир мен-мен-мен—дей кааным, кичик херектиг келгенин айтырды. Чүгө келгенин доңуу чуулаалар, бригадалын ажил-иш-биле чок таптышым. Е. Салчак болдун уурткан бригаданын ажиттаны соонугатты:

— Нити көргүзүлгө берге багыт эвээ. Эки ажилымыс-биле райпо баштаар чедиптир шалык-макталып чамгы эвээ удаа ап келди. Ону брига-далын кызымак ажилы-биле чедип ап турар бис.

Оон соңда кызы ажилдап турар эштери Ольга Алтын, Валентина Кызыл-оол олар-

ХАЖЫДЫШКЫННАРЫН БОЛДУРБАС

Эрге корум-чуруму кам-лаар талазы-биле ажилдап эки-лдеринин болгаш эрге хажы-дышкыны-биле демисал күштелдеринин дугайында айтырыже СЭНК Төп Коми-тетин кичээтенин са-лы турар. Социали-ст өнүгүч сөмүр чорудар-биле демисал күш-телдер, материалдыг үнелг чүдүлгөдөр уурадыр база ка-далгалыгы шылгыч чурум-ну тургузар, ажил-агыйжы эвээ, сакмачылар төтөгелер чоруктары шилчиртүп уу-ткаар сорулгалы ол айттыр-ганын талазы-биле 1979 чыл-дын августта хуула алган доктаап турган. Совет болгаш өске-даа күрүмн организаци-нын мурунуга салган.

Ажы-хөргөнгө чарыгал-арына күрүмнүн сагыла-чу-румун хажыдырынын хей са-ныг фактыларын Күрбак ал-бан черлеринин апардарын чорукта хыналаларын элгер-тени.

Ханаттыгын черлерин хей са-ныг ажил-агый организаци Күрбак алган ажилдап херегеленин өскөр чарыг-

лап, сайгарылган алган ак-шааы Күрбактын касса-ларынга дуураары сааладык база ол хөргөглери, аны-бүрү барааннар салып алы-рыпта, камандировка болган ажил-агый чарыгалдары те-лдеринге дүрүм чок черге на-рылган, түс-түс ажилдакчы-ларга чамдык кылдыр берип тургулаан. 1979 чылда хы-налда чоруктап чүгө үш ай дургузада бенин Күрбак алган ажилдап ажил-агыйжы те-лдеринин өскөр чарыгал-лап, сайгарылган алган ак-шааыдан чопчоткан норма-дан ажыр 58 682 рублдин ча-рыгалдарын элгериткен. Чп-жээ, «Тере-Хо» совхоз 1979 чылдын II кварталында касса-га кирген акшал 3362 рублдин камандировкага то-дун, ынаага чамдык коман-дировкага үндүр чарыгал-ларын доктааттыган түңү 1500 рубл турган. Бол ажил-чорудула талазы-биле шалын төлөр дээш Күрбак алган ажилдап 14758 рублдин уулуз талазы-биле шалын төлөрине берген, а

луг. Кассата артар акша-нын хемчээлери «Торгалыг» сов-хозга 7467 рубл, «Меген-Бу-рей» совхозга — 13 муң ру-бл чедир ажырып турган та-варыгалар бар.

Рынок фондунун бараан-нарын бүдүрүлгө, албан черлеринде болгаш организа-цияларга өртөн шилчире-биле саларынын доктаатты-ган чурумун салып организа-циялар массалык-биле ха-жымып турар чоруктар дык-хай райондарга бар. Бараан-нарын хей эвээп болу-биле садарынын доктааттыган чу-румун хажыдып, салып орга-низациялар рынок фонду-нун барааннарын мөгө шил-чиге бижир, рыноктап хан-каар херегелечилерге бот-бол-гон саналыгы-биле чөдө-ге салгылап турар. Чпжээ, Кызылдын үлгүлү салынын № 12 магазин психик-лге эмир оруннар дээш 1428 ру-блге шыныла бижип бер-ген, а херек кырында сонга имитерлер үндүрүп берген. Хөөрайнын кызы камгалап

килдизинде демир оруннар дээш, Күрбактын дамчы-тыр төлөр-биле шыныла бижир, херек кырында са-далар, сонга ызырткыштар-ын, акыштар үндүрүп бер-ген болган.

Шифер, демир, будук дөңсөөр чөпчоткө бараан-нарын Бай-Тайга райпоу 5000 рублге, Тес-Хемини — 1955 рублге, Тандынын — 731 рублге, Балганын сель-поу — 914 рублге, Чөөн-Хемчик райпоу — 1862 ру-блге үндүрүп берген. Тере-Хо сельпоу совхозга проду-кттар дээш 12 муң рублдин шынылаган бижип берген, херек кырында дөрт магнито-фонну, дөрт моторну, 10 сүт машиназын, электрона-сөт болгаш өске-даа бараан-нарын үндүрүп берген болган.

Касса, сан-чөм сагыла-чу-румун болгаш барааннарын эвээп болу-биле садары-нын дүрүмүн сагыры дээш контроль үстүндө ту-руп болгаш барааннарын хажы-дышкылар болу берген-дир. Ол бүгү чүдүлгө планда

бадылаттыган акша түнел-лери чедир кырында, ажил төлөвүнүн болгаш өске-даа төлөвүнүн талазы-биле са-нажалдарын хандыраарын бергелерге чедир, дулгаа-ларын, сакмачыларын бол-дун арганын тургузар.

Күрүмнүн хөргөглери камын болгаш чөптү чары-галарын дугайында сорулга СЭНК-нин XXV сьезинин, СЭНК ТК-нын оон соондагы Пленумдарын шилчирле-ринде салдыган.

Күрбактын кассаларын-дан акшаын бодун тын ап турары, ону чүгө херегеленин сугаар чарыгалары, сазыла-дан кирген акша ажилда-рынын нормаларын сагырып, үш акшаы Күрбакка чо-гуур үнелде болгаш бүрүч-биле дуураа дээш баштайгы база түнел контрольду дээштин республиканын Күрбак албан черлерини бедилер эргежок чуугула.

Е. МАЛОФЕЕВА. Күрбак мониторынын аңаа аргилезинин килдизинин начальниги.

